

Nr 14.

Ankom till riksdagens kansli den 2 mars 1937 kl. 3 e. m.

Utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om verkställighet av bötesstraff m. m. dels ock i ämnet väckt motion.

Genom en den 15 januari 1937 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 35, vilken behandlats av första lagutskottet, har Kungl. Maj:t under åberopande av propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll föreslagit riksdagen att antaga här nedan intagna förslag till

- 1) lag om verkställighet av bötesstraff;
- 2) lag om ändring i vissa delar av lagen den 28 juni 1918 (nr 531) angående villkorlig straffdom;
- 3) lag om ändring i vissa delar av strafflagen;
- 4) lag om tillägg till lagen den 14 juni 1917 (nr 380) om införsel i avlöning, pension eller livränta;
- 5) lag angående ändrad lydelse av 2 § 1 och 2 mom. samt 8 § 2 mom. lagen den 17 oktober 1900 (nr 82 s. 1) om straffregister;
- 6) lag om ändrad lydelse av 1 § andra stycket och 4 § lagen den 6 juni 1924 (nr 206) innefattande bestämmelser om förfarandet i brottmål rörande vissa minderåriga;
- 7) lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 7 maj 1918 (nr 294) om särskilda tingsmanträden för handläggning av vissa mål och ärenden;
- 8) lag om ändring i vissa delar av strafflagen för krigsmakten;
- 9) lag angående ändrad lydelse av 39 och 46 §§ lagen den 23 oktober 1914 (nr 325) om krigsdomstolar och rättegången därstädes; samt
- 10) lag angående ändring i vissa delar av lagen den 12 juni 1931 (nr 233) om behandling av alkoholister (alkoholistlag).

I samband med denna proposition har utskottet till behandling förehaft en inom andra kammaren av herr Hagberg i Luleå m. fl. i anledning av propositionen väckt motion, nr 405.

Beträffande de skäl, som ligga till grund för Kungl. Maj:ts förslag, får utskottet, i den mån redogörelse därför ej lämnas här nedan, hänvisa till de vid propositionen fogade protokollen.

Vad motionärerna hemställt återgives i det följande. I fråga om de skäl, som motionärerna anfört till stöd för sitt yrkande, får utskottet hänvisa till motionen.

Gällande rätt.

Böter ådömas antingen i dagsböter eller omedelbart i penningar.

Omedelbart i penningar ådömas böter dels vid brott för vilka straffet är beroende av värdet av viss egendom eller eljest är bestämt efter särskild beräkningsgrund (normerade böter), dels vid vissa i strafflagen upptagna ordningsföreseelser, nämligen föreseelser mot 7 kap. 3 §, 11 kap. 9 § andra stycket och 15 §, 12 kap. 19 §, 18 kap. 15 § samt 24 kap. 9—11 §§, dels ock vid brott mot andra lagar och författningar än strafflagen, varå ej kan följa svårare straff än böter till belopp av högst trehundra kronor.

I andra fall ådömas böter i dagsböter. Antalet dagsböter bestämmes efter brottets beskaffenhet till minst en och högst etthundratjugu. Dagsboten fastställs i penningar till belopp från och med en krona till och med trehundra kronor efter ty prövas skäligt med hänsyn till den sakfälldes inkomst, förmögenhet, försörjningsskyldighet och ekonomiska förhållanden i övrigt. Är brottet ringa, kan dagsbotens belopp därefter jämkas. Minsta bötesstraff är fem kronor.

Dagsbotssystemet infördes genom lagen den 24 september 1931 (nr 327) om ändring i vissa delar av strafflagen samt lagen samma dag (nr 328) angående dagsböter utom strafflagens område (särskild böteslag). Dessa lagar trädde i kraft den 1 januari 1932; enligt övergångsbestämmelser till desamma skall dock äldre lag äga tillämpning vid bestämmande av straff för brott mot tryckfrihetsförordningen, och jämväl för sådana brott ådömas på grund härav böter omedelbart i penningar.

Anstånd med böters gäldande så ock avbetalning av böter må enligt 2 kap. 9 § första stycket strafflagen äga rum i den ordning och under de villkor Konungen bestämmer. Närmare bestämmelser i detta ämne äro givna i kungl. kungörelsen den 24 september 1931 (nr 330) om anstånd med böters gäldande samt om avbetalning av böter ävensom i kungl. kungörelsen den 8 februari 1935 (nr 15) med särskild bestämmelse angående avbetalning av böter. Anstånd med böters gäldande må medgivas under högst fyra månader och avbetalning under högst ett år räknat från den dag bötesbeslutet vann laga kraft. Medgivande till anstånd eller avbetalning meddelas av indrivningsmyndigheten.

Gäldas böter ej godvilligt, kunna de uttagas genom utmätning; erinras må emellertid att på grund av stadganden i 2 kap. 9 § andra stycket strafflagen och 65 § utsökningslagen egendom i viss utsträckning är undantagen från utmätning.

Saknar bötfälld tillgång till böternas fulla gäldande, skola böterna enligt 2 kap. 10 och 11 §§ strafflagen förvandlas till fängelse, därvid en dagsbot svarar mot tre dagars fängelse, två dagsböter mot fyra dagars fängelse och varje följande påbörjat antal av två dagsböter mot en dags fängelse, dock med iakttagande att fängelsestraffet ej må sättas över sextio dagar. Vid förvandling av böter som ådömts omedelbart i penningar skall varje påbörjat tiotal kronor anses svara mot en dagsbot.

I 2 kap. 12 § strafflagen givas stadganden om sammanträffande av flera bötesstraff. Förekomma sådana på en gång till förvandling, skall denna göras efter sammanräknade antalet dagsböter; har för något av straffen förvandling redan ägt rum, skall denna vara förfallen och förvandling av samtliga böterna verkställas. Detsamma gäller om till verkställighet på en gång förekomma särskilda förvandlingsstraff.

I 2 kap. 11 och 12 §§ strafflagen finnas därjämte särskilda regler om bestämmande av förvandlingsstraff för böter som delvis guldits.

Om förvandling av böter förordnar jämlikt 2 kap. 13 § strafflagen Konungens befallningshavande, där ej för särskilt fall finnes annorlunda stadgat. Enligt dylika särskilda stadganden kan förordnande om förvandling meddelas av tillsyningsman vid kronohäkte (kungl. förordningen den 30 december 1876 angående förvandling av böter i särskilt fall) och av befälhavare vid krigsmakten (21 § strafflagen för krigsmakten).

Före dagsbotssystemets införande ådömdes alla böter omedelbart i penningar; anstånd med böters gäldande kunde ej medgivas och ej heller var avbetalning tillåten. Efter lagändring under år 1922 skedde förvandling av böter till fängelse så, att tre dagars fängelse svarade mot böter icke överstigande tio kronor, fyra dagars fängelse mot böter utöver tio till och med tjugu kronor samt varje följande dags fängelse mot tjugu kronor, dock med iakttagande att förvandlingsstraffet ej fick sättas över sextio dagar.

Jämlikt lagen den 28 juni 1918 angående villkorlig straffdom kan i fråga om bötesstraff villkorlig dom beviljas under samma förutsättningar som beträffande frihetsstraff, dock med tillägg av den särskilda förutsättningen att anledning skall vara till antagande att den dömde till följd av fattigdom och bristande förvärvsförmåga skulle nödgas avtjäna böterna med frihetsstraff. Prövotiden är vid bötesstraff ett år.

Enligt lagen den 12 juni 1931 om behandling av alkoholister (alkoholistlag) — vars innehåll torde böra i korthet beröras med hänsyn till den särskilda uppmärksamhet som måste ägnas frågan om förvandling av böter då fråga är om alkoholister — gäller i huvudsak följande. Underkastad behandling enligt lagen är den som är hemfallen åt alkoholmissbruk och i följd därav, antingen är farlig för annans personliga säkerhet eller eget liv, eller utsätter någon som han jämlikt stadgande i lag är skyldig att försörja för nöd eller uppenbar vanvård eller eljest grovt brister i sina plikter mot sådan person, eller ligger det allmänna, sin familj eller annan till last, eller är ur stånd att taga vård om sig själv, eller för ett för närboende eller andra grovt störande levnadssätt, eller blivit under de två senast förflutna åren tre eller flera gånger dömd till ansvar för fylleri. De åtgärder som kunna vidtagas äro dels vissa hjälpåtgärder, bland vilka särskilt bör framhållas övervakning, dels ock intagning å allmän alkoholistanstalt. Beslut om intagning å alkoholistanstalt ankommer å länsstyrelse, medan beslut om hjälpåtgärder kan meddelas även av nykterhetsnämnd. Initiativ till behandling kan tagas av nykterhetsnämnd, av polis- eller åklagarmyndighet i vissa fall genom anmälan till sådan nämnd eller länsstyrelse, samt av förmyndare eller anhöriga genom hemställen hos

nämnden. Utan därom gjord ansökan äger länsstyrelse besluta om hjälpåtgärd eller om intagning å allmän alkoholistanstalt, därest någon som är hemfallen åt alkoholmissbruk begått brottslig gärning men i anseende till sin sinnesbeskaffenhet icke fällts till ansvar och funnits ej vara i behov av vård å sinnessjukhus. Därjämte må den som är hemfallen åt alkoholmissbruk på egen ansökan intagas å anstalt, därest han förbinder sig kvarstanna under viss tid, ej över ett år. Den som enligt myndighets beslut intagits å allmän alkoholistanstalt må i allmänhet kvarhållas under en tid av ett år eller, därest han förut varit intagen å sådan anstalt och beslut meddelats inom fem år från senaste utskrivningen, under en tid av två år. Utskrivningen från anstalten skall dock ske tidigare än nu sagts, där grundad anledning föreligger till antagande att den intagne efter utskrivningen skall föra ett nyktert och ordentligt liv. I vissa fall av särskilt kvalificerat alkoholmissbruk må den som intagits kvarhållas i två år utöver nyss nämnda tid. Allmän alkoholistanstalt enligt alkoholistlagen är dels anstalt eller avdelning därav som av staten inrättats för sådant ändamål, dels ock av landsting, kommun, förening, stiftelse eller annan anordnad anstalt eller avdelning därav, vilken av Konungen erkänts såsom allmän alkoholistanstalt. De allmänna alkoholistanstalterna stå under uppsikt av socialstyrelsen.

Historik.

Tid efter annan hava förslag väckts om reformering av bötesförvandlingsstraffet. Sålunda hemställde 1898 års riksdag, bland annat, att Kungl. Maj:t måtte taga under övervägande huruvida ej i stället för enkelt fängelse andra mera affliktiva frihetsstraff borde komma till användning såsom förvandlingsstraff.

Sedan en kommitté blivit tillsatt för utredning av denna fråga ävensom frågan om införande av varning eller villkorlig dom, avgav kommittén år 1902 ett betänkande med förslag i dessa ämnen. Kommittén föreslog att såsom förvandlingsstraff för böter skulle användas fängelse vid inskränkt kost från och med tre till och med trettio dagar alltefter de ogulda böternas belopp. I vissa undantagsfall där sådant fängelse kunde innebära våda för den bötfälldes hälsa skulle användas vanligt fängelse under två gånger så lång tid. Förslaget ledde icke till någon lagstiftning i vad detsamma avsåg bötesförvandlingsstraffet. Däremot lades kommitténs förslag rörande villkorlig straffdom till grund för lagen den 22 juni 1906 angående villkorlig straffdom. Denna lag begränsade, liksom nu gällande lag i ämnet, användningen av villkorlig dom beträffande bötesstraff till fall, där anledning var att antaga att den dömde till följd av fattigdom och bristande förvärvsförmåga skulle nödgas avtjäna böterna med frihetsstraff.

I skrivelse (nr 62) hemställde 1908 års riksdag att Kungl. Maj:t måtte taga i övervägande, huruvida icke gällande stadganden rörande såväl själva bötesstraffet som bötesförvandlingsstraffet borde ändras i vissa närmare an-

givna avseenden, samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill detta övervägande kunde giva anledning.

Vid anmälan av sistnämnda riksdagskrivelse framhöll dåvarande chefen för justitiedepartementet att det vore att förutse att en reform av de nämnda straffarterna icke skulle kunna bringas till stånd utan att ändringar vidtoges även i sådana delar av straffrätten som ej omedelbart anginge det ifrågavarande ämnet. Kungl. Maj:t uppdrog därpå åt professorn Johan C. W. Thyrén att dels verkställa en utredning rörande de ändringar i gällande lagstiftning vilka i nämnda avseende kunde befinnas lämpliga, dels på grundvalen av denna utredning framlägga utkast till sådana ändringsförslag. Den av Thyrén verkställda utredningen framlades i hans arbete Principerna för en strafflagsreform. På grundval av denna utredning avgav *Thyrén år 1916* ett förberedande utkast till strafflag, allmänna delen.

I detta utkast föreslogs införande av dagsbotssystem samt frister för betalning av böterna. Hade frist gått till ända utan att böterna guldits och kunde bötesdomen icke heller verkställas genom utmätning och försäljning av den bötfälldes egendom, skulle enligt utkastet den bötfällda ånyo ställas inför domstol och ådömas fängelse såsom förvandlingsstraff. Straffet skulle bestämmas av domstolen inom en latitud som för vanliga fall sträckte sig från och med en till och med tre månader. Vid straffmätningen skulle tagas hänsyn till icke blott brottets beskaffenhet utan även den större eller mindre vilighet att betala som den bötfällda ådagalagt. Utgjorde det felande bötesbeloppet mindre än trettio dagsböter och kunde det skäligen antagas att den sakfällde gjort vad han förmått för att betala böterna, kunde förvandlingsstraffet nedsättas till åtta dagar. Dessa regler kompletterades av stadgandet att, därest det icke varit den bötfällda möjligt att gälda böterna, villkorlig dom beträffande förvandlingsstraffet kunde meddelas; möjligheten härtill var sålunda ej bunden vid förutsättning att den dömde skulle låta sig rättas utan undergående av straffet. Prövotiden skulle utgöra ett år.

I ett av tillkallade *sakkunniga år 1917* avgivet betänkande, vilket ligger till grund för gällande *lag angående villkorlig straffdom* av den 28 juni 1918, upptogs till behandling bl. a. frågan om en utvidgning av den villkorliga straffdomens tillämplighet till böter även i de fall, då anledning ej föreläge att antaga att den dömde skulle nödgas avtjäna böterna med frihetsstraff. De sakkunniga togo emellertid avstånd från denna tanke, och densamma upptogs ej heller i propositionen.

Strafflagskommissionen upptog i sitt 1923 avlämnade förslag till strafflag, allmänna delen, i huvudsak följande bestämmelser rörande bötesstraff. Böter skulle ådömas i dagsböter och den bötfällda skulle få åtnjuta betalningsfrist. Därest fristen tilländagått utan att böterna till fullo guldits, skulle förvandling av oguldet bötesbelopp till fängelse verkställas av administrativ myndighet, och skulle därvid en till och med tjugu dagsböter övergå till tjugu dagars fängelse samt varje följande dagsbot till en dags fängelse, dock med iakttagande att förvandlingsfängelse ej finge sättas över nittio dagar. Emellertid skulle domstol kunna dels på yrkande av allmän åklagare höja förvandlings-

straffet för bötfälld som genom synnerlig tredska eller uppenbar vårdslöshet vållat att böterna icke guldits, dels ock på yrkande av den dömde sänka förvandlingsstraffet, därest skäligen kunde antagas att han gjort vad han förmått för att betala böterna. Enligt förslaget kunde villkorlig dom ej beviljas vare sig beträffande bötesstraff eller förvandlingsstraff.

Kommissionens förslag till ordnande av bötesförvandlingen och därmed sammanhängande frågor var icke enhälligt. Sålunda reserverade sig fyra av dess ledamöter mot förslaget att utesluta villkorlig dom i fråga om bötesstraff, och två andra ledamöter ansågo att den bestämmelse i förslaget borde utgå, enligt vilken förvandlingsstraff skulle kunna av domstol höjas eller sänkas. Vidare uttalades inom kommissionen en från dess förslag i denna del helt avvikande mening, i det att en ledamot föreslog att förvandlingsstraffet skulle avskaffas och i dess ställe såsom särskilt brott upptagas, att bötfälld genom tredska eller genom uppenbar lättja eller vårdslöshet vållat att bötesstraffet icke kunnat verkställas. Straffet härför föreslogs till fängelse i högst sex månader.

Beträffande såväl Thyréns utkast som kommissionens förslag är att märka att de ej avsågo bötesstraff som ådömdes för ordningsförseelser.

I proposition till 1927 års riksdag föreslogs införande av dagsbotssystem och betalningsanstånd. Propositionen blev emellertid icke antagen av riksdagen.

Efter proposition till 1931 års riksdag som bifölls av riksdagen utfärdades de förutnämnda lagarna den 24 september 1931 varigenom dagsbotssystemet infördes.

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 20 april 1934 tillkallade dåvarande chefen för justitiedepartementet samma dag sakkunniga att inom justitiedepartementet biträda med verkställande av utredning angående reformer på straffsystemets, straffverkställighetens och fångvårdens områden, däribland även frågan om en revision av bestämmelserna om förvandlingsstraff för böter. Jämlikt nådigt bemyndigande den 18 juli 1935 tillkallade departementschefen därefter ytterligare sakkunniga att inom departementet biträda vid utredning beträffande bland annat frågan om en revision av bestämmelserna om förvandlingsstraff för böter.

De sakkunniga avgåvo den 15 november 1935 *promemoria angående ändrade bestämmelser rörande verkställighet och förvandling av bötesstraff* (statens offentl. utredn. 1935: 56).

Över promemorian infordrades utlåtanden från hovrätterna — efter hörande av rådhusrätterna i de största städerna och domhavandena i de största domsagorna samt polisdomstolarna i Stockholm, Göteborg, Malmö och Helsingborg ävensom poliskammaren i Norrköping — krigshovrätten, fångvårdsstyrelsen, socialstyrelsen, generaltullstyrelsen, kontrollstyrelsen, överståthållarämbetet och länsstyrelserna ävensom styrelserna för statens alkoholistanstalt å Venngarn samt statens tvångsarbetsanstalter å Svartsjö och i Landskrona. Tillfälle att avgiva yttrande över promemorian bereddes förenin-garna Sveriges häradshövdingar, Sveriges stadsdomare, Sveriges landsfiska-

ler, Sveriges stadsfiskaler, Sveriges stadsfogdar ävensom sakkunniga för utredning rörande länsstyrelsernas organisation, Sveriges fångvårdsmannaförbund, svenska fångvårdssällskapet och nykterhetsnämndernas centralkommitté.

Utlåtanden inkommo från nämnda myndigheter och sammanslutningar, däribland från 18 rådhusrätter och 28 domhavande. Vissa myndigheter bifogade yttranden från dem underställda myndigheter m. fl.

Sedan vid promemorian fogade lagförslag därefter inom justitiedepartementet gjorts till föremål för överarbetning, remitterades de den 22 maj 1936 till *lagrådet*, som i avgivet utlåtande förklarade sig i huvudsakliga delar kunna giva sin anslutning till förslagen. Med anledning av erinringar, som framställdes av lagrådet eller särskilda ledamöter inom detta, vidtogos sedermera vissa ändringar i förslagen.

Lagförslagets innehåll.

Vid behandlingen i statsrådet den 20 april 1934 av frågan om tillkallande av sakkunniga för verkställande av utredning angående reformer på straffsystemets, straffverkställighetens och fångvårdens områden framhöll departementschefen beträffande det nuvarande förvandlingsstraffet, att det vore principiellt oriktigt att låta en person undergå frihetsstraff för ett brott som domstolen funnit böra sonas med böter. Anledningen till frihetsstraffets avtjänande vore icke det begångna brottets beskaffenhet utan den, att brottslingen antingen icke kunnat eller ock icke velat erlagga böterna. Om den dömde på grund av arbetslöshet eller dylikt icke kunnat betala böterna, vore det för rättsmedvetandet stötande att straffet skärptes från bötesstraff till frihetsstraff. Beträffande det fall då den dömde på grund av tredska underlåte att betala böterna, innebure risken att enligt nuvarande regler få böterna förvandlade till frihetsstraff icke ett tillräckligt verksamt tvångsmedel mot den tredskande. Vidare erinrades därom, att fortfarande intoges årligen i fängelserna för avtjänande av böter mer än 10,000 personer. Ett stort antal människor vandes sålunda vid fängeslivet under kortvariga uppehåll i straffanstalterna. Härigenom försvagades det avskräckande momentet hos frihetsstraffen.

Vid remissen till lagrådet behandlade departementschefen i anslutning till nyss berörda yttrande något utförligare de huvudlinjer, efter vilka en reform kunde tänkas genomförd, samt yttrade därvid:

»Till en början må framhållas att den sist angivna omständigheten, att ett stort antal personer genom förvandlingsstraffet vänjes vid fängelserna, icke blott medför att respekten för frihetsstraffen överhuvud minskas hos bötesfångarna och dem som komma i beröring med dessa fångar utan även leder till ett utplånande av gränslinjen mellan förseelser och svårare brott, då för båda samma straffart kommer till användning. Nämnda förhållanden påkalla i och för sig att man såvitt möjligt söker begränsa användningen av fängelse såsom förvandlingsstraff. En sådan begränsning är motiverad

jämväl därav, att det korta frihetsstraffet — och om något annat än ett relativt kortvarigt straff kan det ju vid förvandling av böter icke vara tal — även ur andra synpunkter är förkastligt.

Såsom en lösning av det föreliggande problemet kunde möjligen tänkas att helt avskaffa det nuvarande förvandlingsstraffet och tillskapa ett från det vanliga frihetsstraffet skilt förvandlingsstraff, arrest eller dylikt. Där-est denna väg visade sig oframkomlig och förvandlingsstraffet i dess nu gällande form måste bibehållas, kunde den önskade begränsningen av förvandlingsstraffens antal i viss grad uppnås redan genom vidtagande av åtgärder som, utan att beröra förvandlingsstraffet, leda till att böter bli va erlagda i större utsträckning än för närvarande, t. ex. genom att underlätta för den bötfällda att erlagga böterna genom föreskrifter om anstånd och avbetalning av böter eller genom ett strängare indrivningsförfarande. En annan åtgärd som även vore ägnad att medföra en ökad bötesbetalning och därmed också en minskning av förvandlingsstraffen, vore att utvidga dagsbotts-systemets tillämpningsområde, så att samtliga bötesstraff bleve bestämda i relation till den dömdes betalningsförmåga. För den händelse betalning av ådömda böter icke komme till stånd, kunde en begränsning av förvandlingsstraffet vinnas genom att man låte sådana bötfällda som äro arbetsföra av- arbeta böterna genom arbete för det allmännas räkning. Därest nu angivna utvägar befinnas olämpliga eller otillräckliga, återstår att undersöka huru- vida man icke under vissa förutsättningar kan avstå från att förvandla oguldna böter, antingen så att man vid utebliven bötesbetalning låter sig nöja med den varning bötesdomen innebär, eller så att man ersätter förvandlingsstraffet med en villkorlig dom.

Alldeles särskilt gör sig önskemålet att begränsa det nuvarande förvandlingsstraffets användningsområde gällande, då den bötfällda på grund av fattigdom, arbetslöshet eller dylikt ej kunnat betala böterna. Såsom förut nämnts är det nämligen i dessa fall för rättsmedvetandet stötande, att straffet skärpes från bötesstraff till frihetsstraff. Denna synpunkt gör sig kanske mindre gällande i länder, där ett kortvarigt frihetsstraff direkt kan ådömas för ett ringare brott och där således någon principiell gränslinje knappast förefinnes mellan bötesstraff och frihetsstraff. I vårt land däremot, där frihetsstraffet i motsats till bötesstraffet har en i viss grad diffamerande karaktär, framträder det stötande i utbytandet av böter mot frihetsstraff starkare. Om man således bör söka uppnå att såvitt möjligt ej den omständigheten att bötfälld på grund av fattigdom, arbetslöshet eller dylikt ej kunnat betala böterna skall medföra undergående av förvandlingsstraff, måste man å andra sidan und- vika det resultat att den medellöse och förvärvsoduglige utan att drabbas av någon påföljd skall kunna begå sådana förseelser som endast äro belagda med böter, låt vara att man, då fråga är om tämligen obetydliga förseelser, möjligen kan låta sig nöja med den varning som ligger i själva bötesdomen. I själva verket torde det icke givas någon lösning som tillgodoser båda de nämnda synpunkterna, utan man lär sig nöja sig med en kompromisslös- ning. En sådan skulle kunna tänkas bestå däri, att man vid sådan oförskylld

betalningsoförmåga varom nu är fråga beviljar villkorlig dom i avseende på förvandlingsstraffet. Villkorlig dom kan emellertid uppenbarligen icke ifrågakomma i de fall, då på grund av den bötfälldes vandel eller brottets beskaffenhet straffets verkställighet icke utan fara kan eftergivnas. Den som saknar förmåga att gälda ådömda böter skulle alltså i dessa fall få bötesstraffet utbytt mot ett ovillkorligt frihetsstraff. Det avsteg som härigenom sker från den uppställda principen lär emellertid vara ofrånkomligt.

Därest det uteblivna gäldandet av böterna icke beror på bristande förmåga hos den dömda utan på tredska eller uppenbar vårdslöshet, kan det knappast anses för rättsmedvetandet stötande att straffet förvandlas från böter till frihetsstraff. Den dömdes tredska utgör ju ett tecken på en högre grad av antisocial vilja. Kritiken mot användningen av fängelse som förvandlingsstraff riktar sig därför knappast mot de fall, då fråga är om bötfällda som icke vilja betala böterna. Tvärtom påyrkas allmänt, att förvandlingsstraffet för sådana fall skärpes, så att det utgör en kraftigare press på den tredska att betala.»

Av de möjligheter, som enligt det nu återgivna yttrandet kunde ifrågakomma vid en reformering av bötesförvandlingen, har förslaget ej upptagit tanken att ersätta det nuvarande förvandlingsstraffet med någon annan form av frihetsstraff eller att bereda möjlighet för bötfällda att avarbeta böter. Båda dessa lösningar hava funnits möta alltför stora praktiska svårigheter för att kunna genomföras. Ej heller har i detta sammanhang ansetts böra föreslås någon ändring i fråga om dagsbotssystemets tillämpningsområde, därvid jämte vissa principiella skäl främst åberopats att en utvidgning av dagsbotssystemet icke skulle lösa problemet angående bötesförvandlingen.

I fråga om åtgärder som utan att beröra förvandlingsstraffet äro ägnade att leda till ökad bötesbetalning innebär förslaget utsträckning av de nu medgivna tiderna för anstånd och avbetalning, varjämte åstadkommes ökad garanti för att bötfällda verkligen komma i åtnjutande av tillbörlig betalningsfrist. Vidare skärpes indrivningsförfarandet genom medgivande att för indrivningen använda införsel.

Frågan om vad som skall sättas i bötesstraffets ställe för den händelse en bötfälld på grund av fattigdom, arbetslöshet eller dylikt ej kunnat betala böterna, vill förslaget lösa genom ett utnyttjande i stor utsträckning av villkorlig dom beträffande förvandlingsstraffen samt, då fråga är om mycket låga bötesstraff, genom att under vissa förutsättningar eftergiva förvandlingen. I syfte att utöva en kraftigare press på bötfällda att betala böterna föreslås å andra sidan en avsevärd skärpning av förvandlingsstraffen.

Då det funnits olämpligt att frågan om villkorlig dom med förvandlingsstraff ankommer på prövning av annan myndighet än domstol samt denna fråga och frågan om förvandlingen ansetts böra avgöras i ett sammanhang, föreslås att bötesförvandlingen överföres från länsstyrelserna till domstolarna.

Slutligen innehålla lagförslagen dels bestämmelser om bortfallande i vissa fall av förvandlingsstraff då bötfälld intagits å allmän alkoholistanstalt eller

tvångsarbetsanstalt, dels ock föreskrifter i syfte att åstadkomma en effektivare tillämpning av alkoholistlagen i fråga om bötfällda, som äro hemfallna åt alkoholmissbruk.

Förslaget till lag om verkställighet av bötesstraff innefattar fyra avdelningar.

I den första avdelningen »Om betalning och indrivning av böter», ha till en början intagits tre paragrafer (1—3 §§) som med vissa ändringar äro av enahanda lydelse som 1—3 §§ i gällande kungörelse den 24 september 1931 om anstånd med böters gäldande samt om avbetalning av böter. Ändringarna innebära i huvudsak dels att utgångspunkten för beräkning av tiderna för anstånd och avbetalning bestämmes till den dag då beslut därom meddelas i stället för dagen då bötesbeslutet vann laga kraft, dels ock att, då särskilda skäl därtill äro, tiden må utsträckas, för anstånd till åtta månader och för avbetalning till två år, medan längsta tiden för närvarande är fyra månader resp. ett år. Sistnämnda tider bibehållas såsom maximitider för vanliga fall. Liksom hittills skall beviljande av anstånd och avbetalning ankomma å myndighet som har att ombesörja böternas indrivning, d. v. s. i regel utmättningsman.

Om indrivning av böter föreskrives (4 §), att böter, som äro förfallna till betalning och ej erläggas, där så kan ske skola uttagas genom utmätning eller införsel. Beträffande utmätning kompletteras denna föreskrift med bestämmelse om vilken egendom som skall undantagas från utmätning. Bestämmelsen härom har givits en i viss mån annan lydelse än den som enligt 2 kap. 9 § strafflagen för närvarande gäller, men någon ändring i sak har ej avsetts. Rörande införsel för böter hänvisas till vad därom särskilt stadgas, varmed avses den nya paragraf som föreslås skola fogas till lagen den 14 juni 1917 om införsel i avlöning, pension eller livränta.

En nyhet i förhållande till gällande rätt är stadgandet (5 §) att, sedan beslut meddelats varigenom förvandlingsstraff för böter blivit ålagt, böterna ej må uttagas eller förvandlingsstraffet ändras på grund av betalning. Detta stadgande motiveras därmed, att om betalning av böter skulle få äga rum även sedan förvandlingsbeslut meddelats, man finge räkna med att bötfälda, som förmådde gälda böterna, komme i viss utsträckning att underlåta detta i hopp om att erhålla villkorlig dom.

Förevarande avdelning av lagen avslutas med en föreskrift angående bötfällds rätt att klaga över beslut om anstånd och avbetalning. I detta avseende bibehålles nuvarande bestämmelse i 4 § av förutnämnda kungörelse om anstånd med böters gäldande samt om avbetalning av böter, att bötfäld ej äger särskilt klaga över sådant beslut men att prövning av beslutet kan påkallas i samband med klagan över utmätning, varjämte med utmätning härutinnan likställes införsel. Nu gällande bestämmelse om prövning av anstånds- eller avbetalningsbeslut i samband med böternas förvandling har ersatts med hänvisning till en särskild bestämmelse härom (i 12 §).

Lagens andra avdelning innehåller stadganden »Om förvandling av böter».

Denna avdelning inledes med den ur principiell synpunkt betydelsefulla regeln (7 §) att om böter ej varda till fullo guldna skall, utom i vissa angivna undantagsfall, vad oguldet är förvandlas till fängelse. Härtill fogas hänvisning till vad i lagen angående villkorlig straffdom stadgas om villkorlig dom i fråga om sådant förvandlingsstraff.

Som första undantag från regeln om förvandling av oguldna böter upptages (8 §) det förut omnämnda eftergivandet under vissa förutsättningar av förvandling i fråga om mycket låga bötesstraff. Härutinnan föreskrives att bötesstraff, som ådömts till belopp ej överstigande fem dagsböter eller tjugufem kronor omedelbart i penningar, ej må förvandlas, och att då flera bötesstraff sammanträffa, vad sålunda stadgas skall gälla de särskilda straffen. Utan hinder härav skall dock även sådana mindre bötesstraff förvandlas, såframt omständigheterna föranleda till antagande att den bötfälde av tredska eller uppenbar vårdslöshet underlåtit gälda böterna eller att straffets verkställighet erfordras för hans tillrättaförande. Med hänsyn särskilt till att böter för fylleri även vid upprepad sådan förseelse ofta sättas under tjugufem kronor stadgas härutöver, att bötesstraff för fylleri skall förvandlas, om den bötfälde under de före förvandlingen senast förflutna två åren tre eller flera gånger fällt till ansvar för sådan förseelse.

Vidare undantag från förvandlingen består däri (9 §) att om någon enligt meddelat beslut intagits å allmän alkoholistanstalt eller tvångsarbetsanstalt må förvandling ej ske av böter som ådömts före intagandet; har beslut om förvandling redan dessförinnan meddelats, skall det vara förfallet. Ej heller må förvandlas böter, som ådömts efter intagandet men före utskrivningen, med mindre anstaltens styrelse det påkallar. Genom dessa bestämmelser avses att undanröja de olägenheter — särskilt beträffande alkoholistbehandlingen — som äro förbundna med verkställighet av förvandlingsstraff i dessa fall och som i praxis för närvarande föranleda att förvandlingsstraff nådevägen efterskänkas.

Utöver den nyssnämnda bestämmelsen om bötfällda, som intagits å alkoholistanstalt, gives slutligen ytterligare ett undantag från förvandlingsregeln i fråga om bötfällda alkoholister. I samband med de förut berörda bestämmelserna i syfte att åstadkomma en effektivare tillämpning av alkoholistlagen föreskrives nämligen (11 §) att därest i härför stadgad ordning genom lagakraftvunnet beslut förordnande meddelas om bötfällds intagande å allmän alkoholistanstalt, skall frågan om böternas förvandling vara förfallen. Befrielsen från förvandlingsstraff i sistnämnda fall är sålunda icke beroende av att intagande å anstalt ägt rum utan gäller även om detta uppskjutes.

I fråga om förvandlingsstraffets längd föreslås en avsevärd skärpning, särskilt av straffets minimum. Medan för närvarande minimum för förvandlingsstraff är fängelse i tre dagar, skall det enligt förslaget (13 §) utgöra fängelse i femton dagar. Straffets maximum höjes ävenledes, från sextio till nittio dagars fängelse. Inom denna latitud skall, liksom hittills, gälla en fast förvandlingsskala, som genomgående är strängare än den nu gällande. Enligt skalan skall en till och med tio dagsböter svara mot femton dagars

fängelse, varje följande dagsbot till och med tjugu mot en dags fängelse samt varje följande påbörjat antal av två dagsböter mot en dags fängelse. Säsom nyss angivits må dock förvandlingsstraffet ej sättas öfver nittio dagar. Där-est böter delvis guldits, skall förvandlingen göras efter antalet oguldna dags-böter, och därvid skall dagsbot som endast delvis guldits anses som ogul-den. Vid förvandling av böter, som ådömts omedelbart i penningar, skola dessa först omräknas till dagsböter och härvid skall varje påbörjat belopp av fem kronor anses svara mot en dagsbot.

Som ett korrektiv mot att förvandlingsskalan i vissa fall kan få en alltför sträng verkan i förhållande till gärningens beskaffenhet föreslås (15 §) att förvandlingsstraffet skall kunna sättas lägre än enligt skalan, dock ej under åtta dagar, eller ock helt eftergivnas. Härför fordras att med skäl kan an-tagas, att den bötfälde gjort vad han förmått för att betala böterna. För straffnedsättning förutsättes härutöver att synnerliga skäl därtill föreligga, samt för straffbefrielse att böterna till huvudsaklig del guldits och att vad som återstår är ringa. Lindrigare förutsättningar än de sistnämnda skola dock gälla beträffande normerade böter, d. v. s. böter som bestämts efter värdet å viss egendom eller eljest efter särskild beräkningsgrund. Med hän-syn till att sådana böter ofta uppgå till mycket högt belopp och enligt ska-lan skulle medföra ett alltför strängt förvandlingsstraff uppställes här såsom förutsättning för straffnedsättning och straffbefrielse endast att det prövas skäligt med hänsyn till omständigheterna.

För fall då någon häftar för flera bötesstraff föreskrives (14 §) att, om något av straffen skall förvandlas, förvandling jämväl skall äga rum av övriga straff, som enligt förslaget må förvandlas, och att — liksom för när-varande — förvandlingsstraffet skall bestämmas efter sammanräknade an-talet dagsböter. Hava olika bötesstraff förvandlats var för sig och före-komma förvandlingsbesluten på en gång till verkställighet, skola straffen förenas sålunda att sammanlagda strafftiden motsvarar den som skulle följt, därest böterna på en gång förvandlas (18 §). Dessa bestämmelser komplet-teras av föreskrifter, syftande att i möjlig mån förhindra att storleken av ett förvandlingsstraff blir beroende på tillfälligheten när förvandling sker eller verkställighet av förvandlingsbeslut påkallas.

I fråga om den ordning vari förvandlingen skall äga rum innebär försla-get, såsom tidigare omnämnts, att bötesförvandlingen öfverflyttas från admi-nistrativ myndighet till domstol. I enlighet härmed föreskrives (10 §) att för förvandling av böter mål därom (mål om förvandling av böter) skall upptagas av allmän underrätt och att talan om förvandlingen skall utföras av allmän åklagare. Sådant mål skall upptagas antingen i den ort där den bötfälde finnes eller ock av allmän underrätt, vid vilken förts talan om ansvar varom i målet är fråga. Behörighet att upptaga sådant mål skall dock härjämte tillkomma polisdomstol och poliskammare med domsrätt ävensom domare på landet och lagfaren ledamot av rådhusrätt i rättens ställe.

I processuellt hänseende skall beträffande mål om förvandling i tillämp-

liga delar gälla vad som är stadgat om brottmål däri talan om ansvar föres (16 §). Vissa undantag härifrån föreslås emellertid. Sålunda stadgas att mål som här avses må handläggas och avgöras utan hinder av att den bötfällde ej inställt sig i målet, varjämte domare eller ledamot i rådhusrätt, som upptagit sådant mål, medgives att hänskjuta målet till rätten där det finnes lämpligt. Beträffande bötfällds rätt att överklaga beslut skall vidare (19 §) gälla viss begränsning, som innebär dels att klagan ej må föras mot beslut, varigenom på sätt nyss nämnts målet hänskjutits till rätten, dels ock att ändring ej må sökas i hovrätts beslut i sådant mål.

Rörande förfarandet i förvandlingsmål föreslås vidare en bestämmelse (12 §) av innebörd, att om ytterligare prövning finnes erforderlig i fråga om anstånd eller avbetalning eller ock rörande åtgärd för indrivning av böterna, skall domstolen hänskjuta saken till ny behandling av indrivningsmyndigheten. Härmed har särskilt åsyftats att vinna ökad säkerhet för att bötfälld ej obehörigen förvägras betalningsanstånd eller rätt till avbetalning. I fullföljdsavseende föreskrives (19 §) i anledning av denna bestämmelse dels att klagan ej må föras mot beslut som avses i bestämmelsen, dels ock — i syfte att hindra ett kringgående av stadgandet (i 5 §) att sedan förvandling ägt rum böterna ej få uttagas eller förvandlingsstraffet ändras på grund av betalning — att där först i hovrätt uppgives tillgång till böters gäldande, beslut enligt förevarande bestämmelse (i 12 §) ej må på den grund av hovrätten meddelas med mindre synnerliga skäl därtill äro.

Slutligen föreslås (17 §) att vad som är stadgat om verkställighet av utslag varigenom någon dömts till frihetsstraff skall äga motsvarande tillämpning å utslag varigenom förvandlingsstraff ålagts. Såsom undantag härifrån skall dock gälla att i förvandlingsmål må förordnas att utslaget skall verkställas utan hinder därav att det ej vunnit laga kraft, och för fall då dylikt förordnande givits meddelas föreskrift (20 §) om likställande av den bötfällda med häktad i fråga om överklagande av straffbeslutet.

I tredje avdelningen av lagen meddelas vissa »Särskilda bestämmelser» (21 och 22 §§). I dessa föreslås dels att vad i lagen är stadgat om böter även skall gälla viten och dels att de i andra avdelningen meddelade bestämmelserna om förvandling (7—20 §§) ej skola avse böter eller viten som enligt särskilda författningar ådömas och ej må förvandlas.

Sista avdelningen i lagen upptager »Övergångsbestämmelser». Lagen föreslås träda i kraft den 1 januari 1939, därvid dock undantages 11 §, vilken sammanhänger med föreslagna ändringar i alkoholistlagen och skall träda i kraft först den dag Konungen förordnar (23 §). Med undantag av vissa angivna paragrafer skall lagen emellertid ej äga tillämpning i fall då förordnande om förvandling meddelats innan lagen trätt i kraft (26 §). För det fall att efter ikraftträdandet till förvandling förekomma böter som ådömts för brott begånget före nämnda tidpunkt, föreskrives att i fråga om förvandlingsstraffets längd äldre lag skall äga tillämpning (27 §). Förekomma på en gång böter, vilka skola förvandlas efter olika grunder, skall förvandling av vardera böteslaget ske särskilt och förvandlingsstraffen sedan samman-

läggas; dock må tiden för sammanlagda straffet ej bliva längre än om samtliga böter förvandlas efter nya lagen.

I *förslaget till lag om ändring i vissa delar av lagen den 28 juni 1918 angående villkorlig straffdom* har i 1 § utan någon saklig ändring sammanförts de bestämmelser om villkorlig dom i fråga om straffarbete eller fängelse, som för närvarande finnas i 1 och 2 §§. De nuvarande stadgandena om villkorlig dom beträffande bötesstraff förslås däremot skola utgå ur lagen. I stället upptagas i 2 § bestämmelser om villkorlig dom i fråga om förvandlingsstraff för böter. Enligt dessa bestämmelser må beträffande förvandlingsstraff villkorlig dom beviljas, såframt omständigheterna ej föranleda till antagande att den bötfälde av tredska eller uppenbar vårdslöshet underlåtit gälda böterna eller att straffets verkställighet erfordras för hans tillrättaförande. Härjämte föreskrives att villkorlig dom ej må beviljas där böterna ådömts för förbrytelse mot tryckfrihetsförordningen och att, där förvandlingsstraff ålägges jämte frihetsstraff, anstånd må lämnas med båda straffen men icke med ettdera allena.

Beträffande prövotidens längd vid villkorlig dom å förvandlingsstraff föreslås (3 §) att denna tid sättes till två år, medan den för närvarande i fråga om bötesstraff utgör ett år. Härmed sammanhänger att sådan ändring föreslås av 4 § att där meddelade bestämmelser om övervakning vid villkorlig dom ej skola gälla i fråga om förvandlingsstraff med mindre övervakning av särskilda skäl finnes erforderlig.

I anledning av de föreslagna bestämmelserna om bötesförvandling föreslås vidare, att villkorlig dom i vissa fall skall kunna förklaras förverkad om den dömda ålägges förvandlingsstraff.

Jämväl förevarande lag föreslås träda i kraft den 1 januari 1939 men skall ej äga tillämpning i fall, då målet blivit av första domstol avdömt före nämnda dag.

Förslaget till lag om ändring i vissa delar av strafflagen upptager vissa ändringsförslag som föranledas av de lagförslag för vilka redogörelse lämnats. Av särskild betydelse bland dessa ändringsförslag är endast det som rör stadgandena i 5 kap. 20 § om preskription av ådömt straff. Medan ådömt bötesstraff för närvarande förfaller där beslutet ej börjat verkställas innan fem år förflutit från det beslutet vann laga kraft, vilken bestämmelse jämväl gäller för det fall att böterna förvandlas, skola enligt förslaget ådömda böter bortfalla sedan tre år förflutit från det bötesbeslutet vann laga kraft, där ej dessförinnan talan om böternas förvandling blivit anställd. Härjämte gives en särskild bestämmelse om preskription av ålagt förvandlingsstraff av innebörd, att straffet skall vara förfallet, där beslutet ej börjat verkställas innan tre år förflutit från det beslutet vann laga kraft.

Lagen föreslås skola träda i kraft samtidigt med de förut behandlade lagarna men skall ej äga tillämpning i fall då förordnande om förvandling av böter dessförinnan meddelats.

Enligt förslaget till lag om tillägg till lagen den 14 juni 1917 om införsel i avlöning, pension eller livränta skall till denna lag fogas en ny paragraf (22 §) med närmare bestämmelser rörande införsel för böter. Härom föreslås, att de i 21 § meddelade föreskrifterna om införsel för utskylder eller allmänna avgifter skola äga motsvarande tillämpning i fråga om böter eller viten, som äro förfallna till betalning och ej erläggas. I vissa avseenden skola dock gälla särskilda bestämmelser beträffande böter och viten. I fråga om förmånsrätten mellan, å ena sidan, underhållsbidrag samt utskylder och allmänna avgifter och, å andra sidan, böter och viten föreslås sålunda att böter och viten skola äga minsta rätt. Vidare fastställs införseltiden beträffande böter och viten till tre år från det bötesbeslutet vann laga kraft.

Förslaget till lag angående ändrad lydelse av 2 § 1 och 2 mom. samt 8 § 2 mom. lagen den 17 oktober 1900 om straffregister upptager vissa särbestämmelser med avseende å uppgifter till straffregistret om villkorliga förvandlingsstraff. Av 1 § i lagen i dess nuvarande lydelse följer att uppgifter till registret skola lämnas rörande villkorlig dom å förvandlingsstraff. Uppgifter om ovillkorliga förvandlingsstraff skola däremot ej ingå i registret.

Förslagen till lag om ändrad lydelse av 1 § andra stycket och 4 § lagen den 6 juni 1924 innefattande bestämmelser om förfarandet i brottmål rörande vissa minderåriga samt till lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 7 maj 1918 om särskilda tingssammanträden för handläggning av vissa mål och ärenden innebära, att dessa lagar i tillämpliga delar skola gälla även beträffande mål om förvandling av böter.

I förslagen till lag om ändring i vissa delar av strafflagen för krigsmakten och till lag angående ändrad lydelse av 39 och 46 §§ lagen den 23 oktober 1914 om krigsdomstolar och rättegången därstädes upptagas bestämmelser, som föranledas av den föreslagna nya ordningen för förvandling av böter. Sålunda föreslås upphävande av 21 § förstnämnda lag, enligt vilken befälhavare vid krigsmakten i vissa fall har att förordna om förvandling av böter. I förenämnda 39 §, som innehåller bestämmelser om de mål som höra till krigsdomstol, skall intagas stadgande att mål om förvandling av böter skall upptagas av allmän domstol ändå att den bötfällda lyder under strafflagen för krigsmakten eller eljest är underkastad straff efter samma lag.

De senast behandlade sex lagförslagen föreslås skola träda i kraft den 1 januari 1939.

Förslaget till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 12 juni 1931 om behandling av alkoholister (alkoholistlag) upptager jämte 11 § i förslaget till lag om verkställighet av bötesstraff bestämmelser rörande den effektivisering av alkoholistlagens tillämpning som, på sätt förut antytts, föreliggande reformförslag vill söka åstadkomma. Det stadgande i alkoholistlagen om vars tillämpning här är fråga innehålles i 1 § nämnda lag och föreskriver, att åtgärder enligt lagen skola vidtagas där någon, som är hemfallen åt alkoholmissbruk, blivit under de två senast förflutna åren tre eller flera gån-

ger dömd till ansvar för fylleri. De nu föreslagna bestämmelserna bygga på den uppfattningen att nämnda stadgande i alkoholistlagen icke — delvis beroende på betänksamhet hos nykterhetsnämnderna att belasta kommunerna med utgifter i samband med intagande å alkoholistanstalt — blivit tillämpat i den omfattning som varit avsedd, samt att åtgärder erfordras för att möjliggöra ett mera regelmässigt ingripande mot personer som begått upprepade fylleriförseelser. I sådant syfte föreslås bestämmelse i 11 § lagen om verkställighet av bötesstraff att åklagare, innan talan om förvandling av böter för fylleri eller för fylleri jämte annat brott anhängiggöres mot bötfälld, som under de två senast förflutna åren blivit tre eller flera gånger dömd till ansvar för fylleri, skall göra anmälan om förhållandet hos vederbörande nykterhetsnämnd. Efter sådan anmälan är nykterhetsnämnden enligt 11 § alkoholistlagen skyldig att verkställa undersökning. Denna föreskrift föreslås skola kompletteras med bestämmelse, att nämnden har att skyndsamt och senast inom två månader efter det anmälan inkommit lämna åklagaren meddelande om de åtgärder som vidtagits i anledning av anmälan. Angående åklagarens vidare befattning med ärendet skall enligt 11 § lagen om verkställighet av bötesstraff gälla, att han skall föra talan om förvandling, därest nämnden ej inom nyssnämnda tid hos länsstyrelsen gjort ansökan om den bötfälldes intagande å allmän alkoholistanstalt. Talan om förvandling skall ock föras om sådan ansökan gjorts men länsstyrelsens beslut ej innefattar förordnande om den bötfälldes intagande å allmän alkoholistanstalt. Om däremot genom lagakraftvunnet beslut sådant förordnande meddelas, skall, såsom redan tidigare omtalats, frågan om böternas förvandling vara förfallen; men i stället skall enligt 29 och 31 §§ alkoholistlagen gälla vissa strängare föreskrifter rörande verkställigheten av intagningsbeslut som meddelats i denna ordning. Sålunda skall verkställigheten ankomma å länsstyrelsen och beslutet ej förfalla förrän efter två år. Därest villkorligt anstånd medgives med beslutets verkställande skall alltid anordnas övervakning, som må fortgå under två år. Slutligen föreslås att i ifrågavarande fall statsverket skall bestrida kostnaderna för vård, som meddelats den som intagits å allmän alkoholistanstalt.

I avbidan på ökning av antalet vårdplatser vid de allmänna alkoholistanstalterna skola nu behandlade bestämmelser tillsvidare icke träda i kraft utan föreslås ikraftträdandet skola ske den dag Konungen förordnar.

I *motionen* föreslås att riksdagen icke måtte bifalla förslaget om skärpning av förvandlingsstraffet (13 § i förslaget till lag om verkställighet av bötesstraff). Som främsta anmärkning mot skärpningen anföres, att förvandlingsstraffet därigenom blir orättvist och tungt kommer att drabba de sämst ställda.

Utskottet.

Såsom framgår av den ovan lämnade historiska redogörelsen, har frågan om reformering av bötesstraffet och bötesförvandlingen upprepade gånger varit föremål för uppmärksamhet i Sverige. Början till en reformering i

dessa hänseenden skedde 1931 genom införande av dagsbotssystemet, enligt vilket bötesstraffen i regel skola anpassas efter den dömdes betalningsförmåga. Denna reform berörde ej de grundläggande bestämmelserna om förvandling av böter. Emellertid har det missnöje med rådande förhållanden, som drivit fram reformen beträffande bötesstraffet, i minst lika grad gällt bötesförvandlingen.

Frågan om reformering av bötesförvandlingen kan ej heller anses ha kommit i väsentligen förändrat läge genom dagsbotslagstiftningen. Visserligen bestyrker utredningen i förevarande ärende att nämnda lagstiftning, utom den omedelbara verkan att utjämna strafflidandet, indirekt föranlett en viss nedgång i antalet förvandlingsstraff genom att böterna lättare kunnat betalas av mindre bemedlade bötfällda. Alltjämt förekommer dock förvandling i mycket stor utsträckning även beträffande böter som ådömas i dagsböter. Med hänsyn härtill finner utskottet ingen anledning föreligga att, såsom från vissa håll yrkats, uppskjuta frågan om en reform av bötesförvandlingen i avbidan på utredning rörande en eventuell utvidgning av dagsbotssystemets tillämplighetsområde.

Beträffande förhållandena i fråga om bötesförvandlingen kan utskottet i huvudsak instämma i den kritik därav, som innefattas i det förut återgivna yttrandet av chefen för justitiedepartementet vid igångsättandet av utredningsarbetet. Användandet av fängelse såsom förvandlingsstraff för böter möter sålunda jämväl enligt utskottets mening i princip allvarliga betänkligheter. Uppenbarligen kunna dock förseelser, för vilka böter ådömts, icke under alla förhållanden lämnas utan vidare påföljd, därest böterna ej gäldas. Då tanken på någon annan sådan påföljd än vanligt frihetsstraff av praktiska skäl måste lämnas åsido, återstår emellertid ej annan utväg än att alltjämt använda fängelse, dock med begränsning av dess användande i den mån det är möjligt. Efter denna linje går också det föreliggande förslaget till lösning av förvandlingsproblemet.

Förslaget innebär att förvandling av böter till fängelse i princip alltid skall inträda då bötfälld på grund av tredska och uppenbar vårdslöshet underlåtit gälda böterna. Risken för förvandling i dessa fall verkar såsom tvång mot bötfällda att betala böterna då förmåga därtill förefinnes.

Emellertid stannar förslaget icke vid att låta förvandlingsstraff inträda endast i nyss omförmälda fall. Emot en lösning som allenast för dylika fall tillåter förvandling erinras i motiven med rätta, att densamma skulle medföra att medellösa personer utan att drabbas av någon påföljd skulle kunna begå sådana förseelser som endast äro belagda med böter, och det anmärkes att enligt vår lagstiftning detta är fallet med många brott. Sålunda antydda vådor, förbundna med borttagandet av förvandlingsstraffet såsom ersättningsstraff för böter vilka ej kunna gäldas, undgår förslaget genom att intaga den ståndpunkten, att förvandlingsstraff även skall inträda, då det erfordras för den bötfälldes tillrättaförande. I detta avseende torde särskilt vara att beakta upprepad brottslighet.

De grundsatser i förslaget som nu behandlats gälla i lika mån, vare sig bötesstraffen äro större eller mindre. Vid grundsatsernas genomförande är däremot av praktiska skäl skillnad gjord mellan de lägsta straffen och de övriga. Beträffande de sistnämnda — böter överstigande 5 dagsböter eller 25 kronor omedelbart i penningar — sker det villkorliga eftergivandet av förvandlingsstraff medelst användande av institutet villkorlig dom i fråga om nämnda straff, och frågan huruvida sådan dom bör beviljas ankommer i dessa fall på domstols prövning. Vid de lägsta straffen däremot är frågan om förvandlingen i första hand beroende på prövning av allmän åklagare.

Den avsevärda skärpning av förvandlingsstraffet, som föreslås, motiveras ur allmän synpunkt av önskan att åstadkomma ökad press på bötfällda att betala böterna samt att av kriminalpolitiska skäl undvika alltför kortvariga frihetsstraff. Därest bötfälld gjort vad han förmått för att betala böterna, kan dock medgivas straffnedsättning eller straffbefrielse.

De grundläggande principerna i förslaget finner utskottet riktiga, och den praktiska utformningen av desamma synes ock i huvudsak tillfredsställande. Genom att frågan om inträdandet av förvandlingsstraff i regel ankommer å domstols prövning torde någon risk svårigen kunna anses föreligga att förvandlingsstraff skola eftergivas i sådan omfattning att rättssäkerheten äventyras. Ej heller beträffande de lägsta bötesstraffen, där initiativet till förvandling tillkommer åklagare, torde det finnas anledning att hysa några farhågor i nämnda avseende. Utskottet förutsätter nämligen att åklagarna icke skola försumma att, om böterna ej gäldas, påyrka förvandling därest förutsättningarna härför föreligga.

Den föreslagna nya förvandlingsordningen medför givetvis ökad arbetsbörda för domstolarna och åklagarna, men från denna synpunkt anser utskottet likväl att hinder ej bör möta mot förslagets genomförande. Utskottet tror sig ock kunna instämma i lagrådets förhoppning, att här såsom i fråga om dagsbotsreformen det skall visa sig att en till synes tämligen invecklad anordning, sedan närmare förtrogenhet med dess förutsättningar vunnits och någon erfarenhet om dess lämpliga handhavande hunnit förvärfvas, icke kommer att medföra befarade olägenheter.

Vad angår de särskilda huvudpunkterna i förslaget följer av det dubbla syfte förvandlingsstraffets verkställande enligt förslaget skall tjäna — förvandlingsstraffet utgör reaktion icke blott mot den begångna förseelsen utan även mot ovilligheten att betala böterna — att vissa av dessa förslagets huvudpunkter, om de betraktas isolerade och jämföras med gällande rätt, kunna väcka tvekan. De ifrågavarande bestämmelserna i förslaget vinna emellertid sin förklaring, därest de betraktas i sitt sammanhang, såsom led i ett system där de ömsesidigt i viss grad förutsätta varandra och där deras verkningar i de skilda hänseendena i stort sett utjämnas. Såsom obestriddliga fördelar hos förslaget får anses, att detsamma möjliggör dels vinnande av ökad säkerhet för att bötfällda ej obehörigen förvägras betalningsansånd eller rätt till avbetalning, dels bortfallande av förvandlingsstraff då bötfälld intagits å alkoholistanstalt eller tvångsarbetsanstalt, dels effektivare tillämp-

ning av åtgärder enligt alkoholistlagen mot återfallsfyllerister som äro hemfallna åt alkoholmissbruk, dels ock användande av villkorlig dom å förvandlingsstraffet när betalningstredska eller andra särskilda hinder ej föreligga.

Beträffande den föreslagna höjningen av förvandlingsstraffets minimum synes emellertid förslaget gå något längre än som kan anses erforderligt och skäligt. Detta skulle enligt de sakkunnigas förslag utgöra fängelse i tjugu dagar men sänktes därefter i det till lagrådet remitterade förslaget till fängelse i femton dagar. Som skäl för denna sänkning, vilken bibehållits i propositionen, åberopades bland annat att förvandling skulle kunna inträda även vid småböter. Särskilt denna omständighet synes utskottet böra föranleda, att minimistraffet ytterligare sänkes. Även i fall av tredska måste nämligen ett förvandlingsstraff å femton dagar anses väl strängt vid de låga böter som avses i 8 §, nämligen högst fem dagsböter och tjugufem kronor omedelbart i penningar. I enlighet härmed torde någon sänkning också böra ske av förvandlingsstraffen för närmast högre bötesstraff. De förut berörda allmänna synpunkter som tala för upprätthållandet av ett relativt högt minimum synas dock ej medgiva sänkning av det ordinarie minimistraffet under tio dagar. Lämpligt synes därför vara att i förvandlingsskalan detta straff svarar mot en till och med fem dagsböter samt att varje dags fängelse utöver tio till och med femton dagar svarar mot en dagsbot. Såsom konsekvens härav torde det lägsta straff, vartill domstol äger medgiva nedsättning, böra sänkas till sex dagar.

Vidkommande övriga bestämmelser i lagförslagen föranleda de ej till särskild erinran utom i följande avseenden.

Stadgandet i 9 § av förslaget till lag om verkställighet av bötesstraff, om befrielse från förvandlingsstraff då bötfälld intagits å alkoholistanstalt eller tvångsarbetsanstalt, synes böra utsträckas att omfatta även minderåriga, som för skyddsuppfostran intagits i skyddshem eller allmän uppfostringsanstalt.

I samband med bestämmelsen i 22 § i nämnda lagförslag om rätt för Konungen att meddela närmare föreskrifter rörande lagens tillämpning, vill utskottet framhålla angelägenheten av föreskrift att stämning i mål om förvandling skall innehålla erinran om stadgandet i 5 § samma lag, enligt vilket ålagt förvandlingsstraff ej må ändras på grund av senare betalning.

Inom utskottet har ifrågasatts att 2 § i lagen angående villkorlig straffdom borde erhålla en mera kategorisk avfattning, utmärkande att villkorlig dom *skall* beviljas i de fall som där angivas. Ehuru utskottet anser att domstolen bör döma till villkorlig dom när den finner de i 2 § angivna förutsättningarna vara för handen, har utskottet icke ansett erforderligt att föreslå någon jämkning i avfattningen för fastslående härav, då det tillräckligt tydligt torde framgå redan av propositionens lydelse att detta är lagens mening, i det att bevisbördan med avseende å antagandet, att den bötfällda skall låta sig rättas utan straffets undergående, i 2 § är omkastad i förhållande till 1 §.

Den föreslagna nya paragrafen i lagen om införsel i avlöning, pension eller livränta synes böra underkastas någon redaktionell jämkning, så

att därav tydligt framgår i vilka hänseenden 21 § samma lag ej skall gälla vid införsel för böter eller viten.

I anledning av stadgandet i 21 § i förslaget till lag om verkställighet av bötesstraff har utskottet uppmärksammat frågan om böters och vitens förvandlingsbarhet. Författningar finnas som ej innehålla någon föreskrift rörande förvandling av enligt desamma ådömda böter. Huruvida böter som ådömas enligt sådana författningar må förvandlas, är i åtskilliga fall en öppen fråga. Vanligen innehålla emellertid de författningar som medgiva ådömande av böter även föreskrift att böterna skola förvandlas där de ej gäldas. Undantagsvis finnes omvänt uttrycklig föreskrift att böter eller viten ej må förvandlas; så t. ex. i lagen den 2 juni 1916 om skyddskoppypning och lagen den 27 juni 1927 angående uppsikt å vissa jordbruk. Någon enhetlig synpunkt synes ej ligga till grund för de olika föreskrifterna rörande förvandlingen. Som exempel på att olika sådana föreskrifter givas för förseelser av i stort sett samma slag må anföras dels 75 och 76 §§ lagen den 6 juni 1924 om samhällets barnavård m. m. och dels 12 och 64 §§ lagen den 12 juni 1931 om behandling av alkoholister; i båda dessa fall är fråga om vite för underlåten inställelse. Överhuvud förefaller det utskottet som om föreskrifter om förvandling av framförallt viten men även böter understundom blivit meddelade utan närmare prövning, huruvida ej av särskilda skäl förvandling borde vara utesluten. Det synes därför utskottet önskvärt att uppmärksamhet ägnas frågan om böters och vitens förvandlingsbarhet.

Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa:

A) att riksdagen, med förklarande att de av Kungl. Maj:t genom propositionen framlagda lagförslagen icke kunnat i oförändrat skick av riksdagen antagas, måtte för sin del antaga följande förslag till

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

L a g

om verkställighet av bötesstraff.

Häri genom förordnas som följer:

Om betalning och indrivning av böter.

1 §.

Är anledning antaga att bötfälld icke utan att oskäligt betungas förmår att strax gälda böterna, äger myndighet, som jämlikt lag eller författning har att ombesörja böternas indrivning, medgiva anstånd med deras erläggande

*(Kungl. Maj:ts förslag.)**(Utskottets förslag.)*

eller avbetalning av dem i särskilda poster. Anstånd må beviljas under fyra månader från det beslut därom meddelas. Avbetalning skall ske med visst belopp minst en gång i månaden, där ej särskilda omständigheter annat för-
anleda, och i övrigt så, att böterna äro till fullo guldna inom ett år från da-
gen för beslutet. Då särskilda skäl därtill äro, må tiden utsträckas, för an-
stånd till åtta månader och för avbetalning till två år.

Anstånd och avbetalning må ej beviljas, då den bötfälde saknar stadigt hemvist här i riket eller kan antagas vilja undandraga sig bötesbeslutets verkställighet eller eljest giver anledning till antagande att anstånd eller rätt till avbetalning icke kommer att leda till böternas gäldande.

2 §.

Yppas efter det beslut meddelats angående anstånd eller avbetalning an-
ledning till ändring i beslutet eller de däri meddelade bestämmelserna, må
sådan ändring vidtagas, dock att anstånd eller avbetalning ej må utsträckas
utöver den i 1 § för vardera fallet stadgade tid, räknat från den dag då be-
slut om anstånd eller avbetalning först meddelades.

3 §.

Fullgöres ej avbetalning inom föreskriven tid, vare hela det oguldna bötes-
beloppet förfallet till betalning; dock må, om synnerliga skäl därtill föran-
leda, anstånd eller ytterligare avbetalning kunna medgivas i enlighet med
vad i 2 § stadgas.

4 §.

Böter, som äro förfallna till betalning och ej erläggas, skola, där så kan
ske, uttagas genom utmätning så ock medelst införsel enligt vad därom sär-
skilt stadgas.

Utom egendom som jämlikt 65 § utsökningslagen skall undantagas från
utmätning må för böter ej heller tagas i mät fast eller lös egendom, som i
den bötfälldes näring erfordras för att åt honom, hans make och oförsörjda
barn eller adoptivbarn bereda nödig bärning, och ej heller nödig bostad.

5 §.

Sedan beslut meddelats varigenom förvandlingsstraff för böter blivit ålagt,
må böterna ej uttagas eller förvandlingsstraffet på grund av betalning ändras.

6 §.

Över beslut angående anstånd eller avbetalning må klagan ej föras; dock
äge bötfälld påkalla prövning av beslutet i samband med klagan över ut-
mätning eller införsel. Om prövning av sådant beslut i samband med fråga
om böternas förvandling stadgas i 12 §.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

Om förvandling av böter.

7 §.

Varda böter ej till fullo guldna, skall, utom i fall varom stadgas i 8, 9 och 11 §§, vad oguldet är förvandlas till fängelse.

Om villkorlig dom i fråga om sådant förvandlingsstraff stadgas i lagen angående villkorlig straffdom.

8 §.

Bötesstraff, som ådömts till belopp ej överstigande fem dagsböter eller tjugufem kronor omedelbart i penningar, må ej förvandlas; då flera bötesstraff sammanträffa, skall vad sålunda stadgas gälla de särskilda straffen.

Utan hinder av vad nu är sagt skall förvandling äga rum, såframt omständigheterna föranleda till antagande att den bötfälde av tredska eller uppenbar vårdslöshet underlåtit gälda böterna eller att straffets verkställighet erfordras för hans tillrättaförande eller ock bötesstraffet ådömts för fylleri samt den bötfälde under de före förvandlingen senast förflutna två åren tre eller flera gånger fällt till ansvar för sådan förseelse.

9 §.

Där någon enligt meddelat beslut intagits å allmän alkoholistanstalt eller tvångsarbetsanstalt, vare beslut om förvandling som dessförinnan meddelats förfallet; och må förvandling ej ske av böter som ådömts före intagandet. Böter, som ådömts efter intagandet men före utskrivningen, må ej förvandlas med mindre anstaltens styrelse det påkallar.

9 §.

Där någon enligt meddelat beslut intagits å allmän alkoholistanstalt eller tvångsarbetsanstalt eller för skyddsuppfostran i skyddshem eller allmän uppfostringsanstalt, vare beslut om förvandling som dessförinnan meddelats förfallet; och må förvandling ej ske av böter som ådömts före intagandet. Böter, som ådömts efter intagandet men före utskrivningen, må ej förvandlas med mindre anstaltens styrelse det påkallar.

10 §.

Skall förvandling av böter äga rum, skall mål därom (*mål om förvandling av böter*) upptagas av allmän underrätt i den ort där den bötfälde finnes eller ock av allmän underrätt vid vilken förts talan om ansvar varom i målet är fråga; dock må sådant mål i rättens ställe upptagas på landet av domaren och i stad med rådhusrätt av lagfaren ledamot i rätten, vilken därtill är satt. Polisdomstol, så ock poliskammare med domsrätt, have samma behörighet som allmän underrätt att upptaga mål varom nu är fråga.

Talan om förvandling av böter utföres av allmän åklagare.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

11 §.

Uppkommer fråga om förvandling av böter, som ådömts någon för fylleri eller för fylleri jämte annat brott, och har den bötfällda under de två senast förflutna åren blivit tre eller flera gånger dömd till ansvar för fylleri, skall åklagaren, innan talan anhängiggöres om böternas förvandling, hos vederbörande nykterhetsnämnd göra anmälan om förhållandet. Har nämnden ej inom två månader därefter hos länsstyrelsen gjort ansökan om den bötfälldes intagande å allmän alkoholistanstalt, före åklagaren talan om böternas förvandling.

Varder på grund av anmälan varom i första stycket sägs genom laga-kraftvunnet beslut förordnande meddelat om den bötfälldes intagande å allmän alkoholistanstalt, skall frågan om böternas förvandling vara förfallen. Innefattar beslutet ej sådant förordnande, före åklagaren talan om böternas förvandling.

12 §.

Finnes i mål om förvandling av böter ytterligare prövning vara erforderlig i fråga om anstånd eller avbetalning eller ock rörande åtgärd för indrivning av böterna, skall domstolen hänskjuta saken till ny behandling av indrivningsmyndigheten.

13 §.

Vid böters förvandling till fängelse svare en till och med tio dagsböter mot femton dagars fängelse, varje följande dagsbot till och med tjugu mot en dags fängelse samt varje följande påbörjat antal av två dagsböter mot en dags fängelse, dock med iakttagande att förvandlingsstraffet ej må sättas över nittio dagar.

Hava böter delvis guldits, varde förvandlingen gjord efter antalet oguldena dagsböter, och skall därvid dagsbot som endast delvis guldits anses som ogulden.

Vid förvandling av böter som ådömts omedelbart i penningar skall varje påbörjat belopp av fem kronor anses svara mot en dagsbot.

13 §.

Vid böters förvandling till fängelse svare en till och med fem dagsböter mot tio dagars fängelse, varje följande dagsbot till och med tjugu mot en dags fängelse samt varje följande påbörjat antal av två dagsböter mot en dags fängelse, dock med iakttagande att förvandlingsstraffet ej må sättas över nittio dagar.

14 §.

Skall förvandling ske av något bötesstraff och häftar den bötfällda jämväl för andra böter som enligt denna lag må förvandlas, varde samtliga böter förvandlade och förvandlingsstraffet bestämt efter sammanräknade antalet dagsböter. Har avbetalning skett och äro dagsböternas belopp olika, skall vid bestämmande av förvandlingsstraffet betalningen avräknas å bötesstraff med lägre dagsbot.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

Finnes, efter det förvandling av böter ägt rum, att den bötfällde häftar för andra böter vilka skolat omfattas av förvandlingen, skall ny förvandling ske och å det nya förvandlingsstraffet avräknas vad av det förra kan vara verkställt.

15 §.

Är bötesbelopp beroende av värdet av viss egendom eller eljest bestämt efter särskild beräkningsgrund (normerade böter) och kan med skäl antagas att den bötfällde gjort vad han förmått för att betala böterna, må, där med hänsyn till omständigheterna så prövas skäligt, förvandlingsstraffet sättas lägre än enligt 13 och 14 §§, dock ej under *åtta* dagar, eller ock den bötfällde befrias från förvandlingsstraff.

Kan i fråga om andra böter med skäl antagas att den bötfällde gjort vad han förmått för att betala böterna, må nedsättning av förvandlingsstraffet ske i enlighet med vad i första stycket stadgas, såframt synnerliga skäl därtill föreligga; hava böterna till huvudsaklig del guldits och är vad som återstår ringa, må den bötfällde befrias från förvandlingsstraff.

16 §.

Beträffande mål om förvandling av böter skall, där ej annat följer av bestämmelserna i denna lag, i tillämpliga delar gälla vad som är stadgat om brottmål däri talan om ansvar föres; dock att mål som här avses må handläggas och avgöras utan hinder av att den bötfällde ej inställt sig i målet.

Har domare eller ledamot i rådhusrätt upptagit sådant mål, äge han, där det finnes lämpligt, hänskjuta målet till rätten.

17 §.

Vad som är stadgat om verkställighet av utslag varigenom någon dömts till frihetsstraff skall äga motsvarande tillämpning å utslag varigenom förvandlingsstraff ålagts; dock må i mål om förvandling av böter förordnas att utslaget skall verkställas utan hinder därav att det ej vunnit laga kraft.

18 §.

Förekomma till verkställighet flera beslut, varigenom någon ålagts förvandlingsstraff för böter, skola straffen förenas sålunda, att sammanlagda strafftiden motsvarar den som skulle följt därest böterna på en gång förvandlats.

*(Kungl. Maj:ts förslag.)**(Utskottets förslag.)*

Vad nu sagts skall även gälla där, efter det ett förvandlingsstraff avtjänats, till verkställighet förekommer beslut om annat sådant straff, såframt beslutet vunnit laga kraft innan verkställigheten av förstnämnda straff avslutats.

19 §.

Klagan må ej föras mot beslut som avses i 12 § eller mot beslut av domare eller ledamot i rådhusrätt att till rätten hänskjuta mål om förvandling av böter; ej heller må ändring sökas i hovrätts beslut i sådant mål.

Där först i hovrätt uppgives tillgång till böters gäldande, må beslut enligt 12 § ej på den grund av hovrätten meddelas med mindre synnerliga skäl därtill äro.

20 §.

Vad i 27 kap. rättegångsbalken samt 12 § lagen den 14 juni 1901 om vad iakttagas skall i avseende å införande av lagen om ändring i vissa delar av samma balk finnes stadgat för det fall att part hålles i målet häktad skall ock gälla, där på grund av beslut i mål om förvandling av böter ådömt förvandlingsstraff gått i verkställighet utan hinder därav att det ej vunnit laga kraft.

Särskilda bestämmelser.

21 §.

Vad i denna lag är stadgat om böter skall även gälla viten.

I 7—20 §§ meddelade bestämmelser avse ej böter eller viten som enligt särskilda författningar ådömas och ej må förvandlas.

22 §.

Närmare föreskrifter rörande tillämpningen av denna lag meddelas av Konungen.

Övergångsbestämmelser.

23 §.

Denna lag träder i kraft, beträffande 11 § den dag Konungen förordnar, samt i övrigt den 1 januari 1939.

24 §.

Genom denna lag upphävas, med de förbehåll som i 25—27 §§ sägs:

2 kap. 4 § tredje stycket och 10—13 §§ strafflagen;

förordningen den 30 december 1876 angående förvandling av böter i särskilt fall;

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

kungörelsen den 24 september 1931 om anstånd med böters gäldande samt om avbetalning av böter;

kungörelsen den 8 februari 1935 med särskild bestämmelse angående avbetalning av böter;

så ock vad i övrigt finnes i lag eller särskild författning stridande mot denna lags bestämmelser.

25 §.

Där i lag eller särskild författning förekommer hänvisning till lagrum som ersatts genom bestämmelse i nya lagen, skall denna i stället tillämpas.

26 §.

Med undantag av 9, 18 och 27 §§ skola bestämmelserna i denna lag ej äga tillämpning i fall då förordnande om förvandling meddelats innan lagen trätt i kraft.

27 §.

Där till förvandling förekomma böter som ådömts för brott begånget före lagens ikraftträdande, skall i fråga om förvandlingsstraffets längd äldre lag äga tillämpning. Förekomma på en gång böter vilka skola förvandlas efter olika grunder, skall förvandling av vardera bötesslaget ske särskilt och förvandlingsstraffen sedan sammanläggas; dock må tiden för sammanlagda straffet ej bliva längre än om samtliga böter förvandlas efter nya lagen.

L a g

om ändring i vissa delar av lagen den 28 juni 1918 (nr 531) angående villkorlig straffdom.

Härigenom förordnas, att 1—4, 12, 15 och 25 §§ lagen den 28 juni 1918 angående villkorlig straffdom skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives samt att i samma lag skall införas en ny paragraf, betecknad 12 a §, av den lydelse nedan angives:

1 §.

Dömes någon — — — i verkställighet.

Villkorlig dom, som i första stycket sägs, må dock, beträffande straff som där avses, ej brukas,

1. där den tilltalade under de tio år, vilka närmast föregått brottet, blivit dömd till straffarbete eller fängelse eller under samma tid undergått dylikt straff, som blivit honom tidigare ådömt; eller

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

2. där straff ådömes för förbrytelse mot tryckfrihetsförordningen eller för brott, för vilket straff är utsatt i strafflagen för krigsmakten, i annat fall än då straffet ådömes efter 8 kap. i sistnämnda lag.

Ådömes jämte frihetsstraff, i fråga varom villkorlig dom enligt denna lag må brukas, disciplinstraff efter strafflagen för krigsmakten, utgöre den omständighet ej hinder för beviljande av anstånd med förstnämnda straff. Beviljas anstånd, äge sammanläggning av straffen ej rum.

2 §.

Villkorlig dom må ock beviljas då någon ålägges förvandlingsstraff för böter, såframt omständigheterna ej föranleda till antagande att den bötfällda av tredska eller uppenbar vårdslöshet underlåtit gälda böterna eller att straffets verkställighet erfordras för hans tillrättaförande. Där böterna ådömts för förbrytelse mot tryckfrihetsförordningen, må dock villkorlig dom ej meddelas.

Ålägges jämte förvandlingsstraff även frihetsstraff som i 1 § sägs, må anstånd enligt denna lag kunna lämnas med båda straffen men icke med ettdera allena; och äge där anstånd beviljas sammanläggning av straffen ej rum.

3 §.

Prövotiden varar intill dess tre år eller, i fall varom i 2 § första stycket förmäles, intill dess två år förflutit från den dag, då domen i de delar, som i 20 § sägs, vann laga kraft

4 §.

Då anstånd beviljas med fängelse eller straffarbete, skall den dömde, där ej i den villkorliga domen, enligt vad i andra stycket sägs, eller sedermera, enligt vad i 10 § omförmäles, annorlunda bestämmas, under prövotiden stå under övervakning av därtill, på sätt i 10 § sägs, förordnad person (övervakare), som har att utöva tillsyn över den dömdes uppförande och att söka befordra vad som kan lända till hans rättelse.

Kan i fall som i första stycket avses av särskilda skäl antagas att den dömde skall utan övervakning låta sig rättas, skall i domen föreskrivas, att övervakning ej skall äga rum. Meddelas ej sådan föreskrift, skall i domen intagas erinran därom, att den dömde jämlikt första stycket skall stå under övervakning.

Meddelas villkorlig dom i fråga om förvandlingsstraff för böter, må, där det av särskilda skäl finnes erforderligt, förordnas att den dömde skall stå under övervakning enligt vad i första stycket stadgas.

12 §.

Varder den — — — äga rum.

Vad i första stycket är sagt skall äga motsvarande tillämpning då någon erhållit villkorlig dom i fråga om förvandlingsstraff för böter och ny förvandling sker enligt 14 § andra stycket lagen om verkställighet av bötesstraff.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

12 a §.

Varder den, som genom villkorlig dom undfått anstånd med straff, efter domens meddelande men före prövotidens slut ålagd förvandlingsstraff för böter, må anståndet kunna förklaras förverkat.

15 §.

Varder den, som står under övervakning, vid domstol tilltalad för brott eller föres mot honom talan om förvandling av böter, skall övervakaren, så snart detta kommit till hans kännedom, hos domstolen anmäla, att den tilltalade genom villkorlig dom undfått anstånd med straff.

25 §.

Har enligt vad särskilt stadgas till domstols ordförande inkommit anmälan därom, att någon som fyllt aderton år blivit häktad för brott, och ingår i den straffsats som finnes för sådant brott bestämd straffarbete i sex månader eller kortare tid eller fängelse i ett år eller kortare tid, skall, därest den häktade erkänt gärningen och fall ej föreligger som omförmäles i 1 § andra stycket, ordföranden skyndsamt, för vinnande av utredning huruvida erforderliga förutsättningar för villkorlig dom finnas, förordna om särskild förundersökning, där ej anledning är antaga att sådan utredning kommer att därförutan vara för domstolen tillgänglig.

Prövas eljest, då talan om ansvar eller om förvandling av böter väckts mot någon som fyllt aderton år, särskild förundersökning erforderlig för vinnande av utredning som i första stycket sägs, må sådan förundersökning kunna beslutas, före målets handläggning vid domstol av dess ordförande och därefter av domstolen.

Vid beslut — — — utföra densamma.

Angående förundersökning — — — särskilt stadgat.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1939 men skall ej äga tillämpning i fall, där målet blivit av första domstol avdömt före nämnda dag.

L a g

om ändring i vissa delar av strafflagen.

Härigenom förordnas, att 2 kap. 9 §, 4 kap. 7 § samt 5 kap. 20 § strafflagen¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives:

2 kap.

9 §.

Om verkställighet av bötesstraff är särskilt stadgat.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

4 kap.

7 §.

Är någon, som gjort sig skyldig till fängelse eller straffarbete på viss tid, tillika förfallen till förvandlingsstraff för böter; då skall detta straff, under iakttagande av de i 5 och 6 §§ här ovan stadgade grunder, med övriga straffet förenas.

5 kap.

20 §.

Ådömt straff vare förfallet, där domen ej börjat verkställas innan nedan nämnda tider förflutit från det domen vann laga kraft:

1. trettio år, där straffarbete på livstid ådömts;
2. tjugu år, där straffarbete på viss tid över åtta år ådömts;
3. femton år, där straffarbete på längre tid än två år men icke över åtta år ådömts;
4. tio år, där straffarbete icke över två år ådömts;
5. fem år, där fängelse omedelbart ådömts.

Ådömda böter bortfalla sedan tre år förflutit från det bötesbeslutet vann laga kraft, där ej dessförinnan talan om böternas förvandling blivit anställd. Ålagt förvandlingsstraff vare förfallet, där beslutet ej börjat verkställas innan tre år förflutit från det beslutet vann laga kraft.

Huru ådömt — — — villkorlig straffdom.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1939 men skall ej äga tillämpning i fall då förordnande om förvandling av böter dessförinnan meddelats.

L a g

om tillägg till lagen den 14 juni 1917 (nr 380) om införsel i avlöning, pension eller livränta.

Häri genom förordnas, att till lagen den 14 juni 1917 om införsel i avlöning, pension eller livränta skall fogas en ny paragraf av nedan angivna lydelse:

22 §.

Vad i 21 § är stadgat om införsel för utskylder eller allmänna avgifter skall ock, med följande tillägg och undantag, gälla i fråga om böter eller

22 §.

Vad i 21 § är stadgat om införsel för utskylder eller allmänna avgifter skall äga motsvarande tillämpning i fråga om böter eller viten, som äro

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

viten, som äro förfallna till betalning och ej erläggas:

förfallna till betalning och ej erläggas; dock att i stället för bestämmelserna under 2), 3) och 7) skall gälla följande:

1) Sedan tre år förflutit från det bötesbeslutet vann laga kraft, må införsel ej beviljas eller meddelat beslut om införsel äga tillämpning.

2) Beviljas införsel till gäldande förutom av böter eller viten jämväl av underhållsbidrag eller av skatter eller allmänna avgifter, och förslår ej därtill det belopp, som må innehållas, äge böter och viten minsta rätt.

2) Beviljas införsel till gäldande förutom av böter eller viten jämväl av underhållsbidrag eller av utskylder eller allmänna avgifter, och förslår ej därtill det belopp, som må innehållas, äge böter och viten minsta rätt.

3) I fråga om redovisning för influtna medel skola tillämpas de i gällande författningar angående indrivning och redovisning av böter meddelade bestämmelser.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1939.

L a g

angående ändrad lydelse av 2 § 1 och 2 mom. samt 8 § 2 mom. lagen den 17 oktober 1900 (nr 82 s. 1) om straffregister.

Härigenom förordnas, att 2 § 1 och 2 mom. samt 8 § 2 mom. lagen den 17 oktober 1900 om straffregister skola erhålla följande ändrade lydelse:

2 §.

1 mom. För envar, om vilken blivit så dömt, som i 1 § sägs, skall från domstolen eller myndigheten till registret lämnas särskild uppgift, innefattande upplysning om hans namn och vad i övrigt må erfordras till hans betecknande, om förbrytelsen eller, då tvångsarbete ådömts, anledningen därtill samt om domen; uppgift om villkorlig dom å förvandlingsstraff för böter skall dock härjämte innehålla upplysning om bötesbeslutet.

2 mom. Beträffande den, som erhållit villkorlig dom, skall, där han sedermera av domstol förklarats skola undergå straffet, därom till registret lämnas uppgift.

8 §.

2 mom. Utdrag av registret, innehållande bevis därom att viss person ej förekommer i straffregistret, såvitt angår annat förhållande än villkorlig dom

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

å förvandlingsstraff för böter, må på begäran av denne meddelas, där han med intyg av Konungens befallningshavande, underrätt, häradshövding, borgmästare, svensk beskickning eller svenskt konsulat, styrker att hans rätt kan vara beroende av sådant bevis.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1939.

L a g

om ändrad lydelse av 1 § andra stycket och 4 § lagen den 6 juni 1924 (nr 206) innefattande bestämmelser om förfarandet i brottmål rörande vissa minderåriga.

Härigenom förordnas, att 1 § andra stycket och 4 § lagen den 6 juni 1924 innefattande bestämmelser om förfarandet i brottmål rörande vissa minderåriga skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives:

1 §.

— — —
Prövas eljest, då talan om ansvar eller om förvandling av böter väckts mot någon som ej fyllt aderton år, särskild förundersökning erforderlig för vinnande av utredning som i första stycket sägs, må sådan förundersökning kunna beslutas, före målets handläggning vid domstol av dess ordförande, och därefter av domstolen.

4 §.

Finner domstol — — — aderton år.

Meddelas ej — — — skola avträda.

Utan hinder — — — övervara detsamma.

Vad sålunda är stadgat skall ock äga tillämpning i mål om förvandling av böter.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1939.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

L a g**angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 7 maj 1918 (nr 294) om särskilda tingssammanträden för handläggning av vissa mål och ärenden.**

Härigenom förordnas, att 1 § första stycket punkt 1 lagen den 7 maj 1918 om särskilda tingssammanträden för handläggning av vissa mål och ärenden skall erhålla följande ändrade lydelse:

1 §.

1. mål angående ansvar för förseelse, som i lag eller författning ej är be-
lagd med svårare straff än böter, högst femhundra kronor, såvida målet ej
är av beskaffenhet att talan däri kan föras av målsägande, ävensom mål om
förvandling av böter;

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1939.

L a g**om ändring i vissa delar av strafflagen för krigsmakten.**

Härigenom förordnas, att 21 § strafflagen för krigsmakten skall upphöra
att gälla samt att 36 och 47 §§ samma lag skola erhålla ändrad lydelse på
sätt nedan angives:

36 §.

Är någon förfallen både till arreststraff och till böter, tillämpas bägge des-
sa straff. Skall den skyldige undergå fängelse såsom förvandlingsstraff för
böterna, skall jämväl arreststraffet övergå till fängelse.

47 §.

I fråga om viss tid för åtal av brott och för verkställande av utslag gälle
vad i allmän lag är föreskrivet; och skall i dessa fall disciplinstraff anses lika
med fängelse enligt allmän lag.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1939.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

L a g**angående ändrad lydelse av 39 och 46 §§ lagen den 23 oktober 1914 (nr 325) om krigsdomstolar och rättegången därstädes.**

Härigenom förordnas, att 39 och 46 §§ lagen den 23 oktober 1914 om krigsdomstolar och rättegången därstädes skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges:

39 §.

Till krigsdomstol — — — någon ålagt.

Mål om förvandling av böter skall upptagas av allmän domstol ändå att den bötfällda lyder under strafflagen för krigsmakten eller eljest är underkastad straff efter samma lag.

Utan hinder — — — varda stadgat.

Krigsdomstol äge — — — denna avgöras.

Där inför — — — allmän domstol.

Är i — — — det gällande.

46 §.

Krigsöverdomstol äge — — — rätta förstånd

Krigsöverdomstol skall omedelbart döma över följande av de i 39 § omförmälda mål, nämligen:

1:o) mål, som röra åtal mot officer för fel eller försummelse vid fullgörande av något tjänsteåliggande, som på grund av denna lag skall av honom utföras, eller vid förande av straffregister, eller som angå fel eller försummelse i domareämbetet av ledamot i underdomstol;

2:o) mål, som — — — omedelbart dömer.

Krigsöverdomstol döme — — — krigsöverdomstol överlämnats.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1939.

L a g**angående ändring i vissa delar av lagen den 12 juni 1931 (nr 233) om behandling av alkoholister (alkoholistlag).**

Härigenom förordnas, att 10, 11, 18, 26, 29, 31, 51 och 52 §§ lagen den 12 juni 1931 om behandling av alkoholister (alkoholistlag) skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges:

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

10 §.

Polis- och åklagarmyndighet — — — hos nämnden.

Om skyldighet för åklagare att göra anmälan i anledning av uppkommen fråga om förvandling av böter för fylleri är särskilt stadgat.

11 §.

Har nykterhetsnämnden — — — inverkan omständigheter.

Där åklagare gjort anmälan, som avses i 10 § andra stycket, åligger det nykterhetsnämnden att skyndsamt och senast inom två månader efter det anmälan inkommit lämna åklagaren meddelande om de åtgärder som vidtagits i anledning av anmälan.

18 §.

Vid ansökning — — — meddelade anvisningar.

Göres ansökningen av nykterhetsnämnd eller polismyndighet, skall den innehålla fullständig redogörelse för den i ärendet företagna undersökningen och för de övriga åtgärder, som vidtagits. Där ansökning av nykterhetsnämnd sker efter anmälan, som avses i 10 § andra stycket, skall sådan anmälan fogas vid ansökningen.

Saknas prästbevis — — — eget liv.

Vill länsstyrelsen — — — motsvarande tillämpning.

26 §.

Länsstyrelsens slutliga — — — beslutet avser.

Har beslutet tillkommit efter anmälan, som avses i 10 § andra stycket, varde underrättelse om beslutet tillställd åklagaren.

Där nykterhetsnämnd — — — denna nämnd.

29 §.

Har beslut — — — av beslutet.

Lag samma vare där beslutet meddelats på grund av anmälan, som avses i 10 § andra stycket.

Finner länsstyrelsen — — — tre månader.

Föreligga i fall som i första stycket omförmäles särskilda skäl till antagande att den, som beslutet avser, skall låta sig rätta utan intagande å allmän alkoholistanstalt, må länsstyrelsen medgiva villkorligt anstånd med beslutets verkställande, och äger länsstyrelsen därvid ställa honom under övervakning på sätt i 61 § sägs. Övervakningen må fortgå under högst ett år från beslutet därom. När omständigheterna därtill föranleda, skall länsstyrelsen förklara anståndet förverkat.

Vad i fjärde stycket är sagt skall även gälla i fall som avses i andra stycket; dock att i sådant fall övervakning alltid skall anordnas, där beslutet ej genast går i verkställighet, och att övervakningen må fortgå under två år.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

31 §.

Där verkställighet av beslut om intagande å allmän alkoholistanstalt ej påbörjats inom ett år eller, i fall varom i 29 § andra stycket sägs, inom två år efter beslutets meddelande, vare det förfallet.

51 §.

Kostnad för omhändertagande eller vård, som omförmäles i 16 § andra stycket, 20 §, 25 § andra punkten och 29 § tredje stycket, skall statsverket vidkännas.

52 §.

Kostnad för vård, som meddelats den, vilken på grund av slutligt beslut intagits å allmän alkoholistanstalt, skall bestridas av statsverket i följande fall, nämligen

1. där beslutet grundats därpå, att den intagne är farlig för annans personliga säkerhet eller eget liv;
2. där beslutet meddelats jämlikt 25 §;
3. där beslutet meddelats på grund av anmälan, som avses i 10 § andra stycket;
4. där någon jämlikt 37 § kvarhålles.

Denna lag träder i kraft den dag Konungen förordnar.

B) att den i ämnet väckta motionen måtte anses besvarad genom utskottets hemställan under A).

Stockholm den 2 mars 1937.

På första lagutskottets vägnar:

K. SCHLYTER.

Vid detta ärendes slutbehandling ha närvarit:

från första kammaren: herrar *Schlyter, Klefbeck, Ernst Svenson**, *Otto Wangson**, *Ekströmer, Colleen, Berglund* och *Roos**;

från andra kammaren: herrar *Bergquist, Lindqvist, Hedlund* i Östersund*, *Lindmark, Otsson* i Mellerud, *Eriksson* i Toftered, *Gezelius* och *Landgren*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.